

TALABALARDA IJODIY FAOLIYAT MOTIVATSIYALARINI SHAKILLANTIRISH IMKONIYATLARI

N.N.Bahriyeva

*Samarqand Davlat Universiteti Psixologiya yo'nalishi birinchi bosqich
Magistiri*

Annotatsiya: *Ushbu maqolada talaba faoliyatida ijodning roli, ahamiyati, bugungi kungacha o'rganilganlik darajasi, dolzarbligi, talabalar ijodiy faoliyatini o'rganishdagi usullar va amaliyotga joriy qilinishi haqida ma'lumot beriladi.*

Kalit so'zlar: *Ijodkorlik, ijodiy motiv, motivatsiya, yondoshish, qobiliyat, ijodiy ta'lim, shaxsiy ta'lim.*

Psixologiyaning eng murakkab va qiziqarli muammolaridan biri individual farqlar muammosi hisoblanadi. Biror kishining individual xususiyatlari haqida gapirganda irodaga alohida to'xtash lozim deb bilamiz. Idora bu ushbu faoliyatning talablariga javob beradigan va uni muvaffaqiyatli amalga oshirish uchun zarur bo'lgan xususiyatdir.

Faoliyatda alohida qobiliyatlar murakkab faoliyatning muvaffaqiyatli bajarilishini kafolatlamaydi. O'quv jarayonini muvaffaqiyatli o'zlashtirish uchun inson faoliyatning muayyan kombinatsiyasilari talab qilinadi. Bunda yakka tartibdagi o'ziga xos qobiliyat, sifat jihatidan o'ziga xos ulush, sifatli sintez talab qilinadi.

Har bir shaxsda turli darajadagi individual qobiliyatlar mavjud hamda ular o'quv va ijodiy faoliyatda namoyon bo'ladi. O'quv dasturlari ma'lum usullarni o'zlashtirish, bilim, ko'nikmalarni o'zlashtirishga yo'naltirilgan. Ijodiy qobiliyatlar ko'pincha turli xil badiiy harakatlarni amalga oshirish, chiroyli she'rlar, musiqa yozish, rasm chizish va shu kabilarda namoyon boladi. Shubhasiz, "ijod" "ijodiy faoliyat" tushunchasi bilan chambarchas bog'liqdir.

Agar siz insonning xatti-harakatlarini, uning har qanday sohadagi irodasi va diqqati bilan ko'rib chiqsangiz, unda siz ikkita asosiy harakatlarni ajratishingiz mumkin. Biror bir xatti-harakatlarni qayta ishlash yoki yangilik yaratishga yo'nalmagani reproduktiv deb ataladi. Faoliyatning ushbu turi bizning xotiramiz bilan chambarchas bog'liq va uning mohiyati ilgari yaratilgan va ishlab chiqilgan xatti-harakatlarni va harakat usullarini takrorlaydi.

Inson xatti-harakatlarida ijodiy faoliyat natijasidagi yangilik produktiv yaratish hisoblanadi. Ushbu turdagi faoliyatning asosi ijodiydir. Talabalarda ijodiy faoliyatni shakillantirish talabalarni yangilikka va yangi g'oyalarni yaratishga, o'z kasbiga nisbatan ijodkorona yondoshishga undash ta'lim tizimini samarali tashkil qilish uchun katta ahamiyatga ega.

Tadqiqotimiz talabalarning ijodiy faoliyatni rivojlantirishning ijtimoiy-psixologik jihatlarini shakllantirishga yo'naltirilgan. Ishning obykti oliy ta'lim muassasalari talabalarida ijodiy faoliyatni rivojlantirishning ijtimoiy-psixologik jihatlarini shakllantirish jarayonidir.

Tadqiqot predmeti talabalarda ijodiy faoliyatni rivojlantirishning ijtimoiy-psixologik jihatlarini shakllantirish mazmuni, omili, mezonlari va psixologik imkoniyatlari hisoblanadi.

Tadqiqot ishi jarayonida mavzu doirasida ilmiy adabiyotlarni tahlil qildik. Taniqli olimlar, ixtirochilar, rassomlar va musiqachilarning tarjimai hollari asosida ijodkorlik muammosini tadqiqotchi A.N. Luk o'rganadi.

Psixologiya fanlari nomzodlari V.T. Kudryavtsev va V. Sinelnikovlar keng tarixiy va madaniy materiallar, falsafa, ijtimoiy fanlar, san'at, individual sohalar tarixi, insoniyat tarixidagi individual ijodiy qobiliyatlarni taxlil klassifikatsiyasini qilishadi.

R. Sternberg uchta maxsus intellektual qobiliyatlar mavjud bo'lganda ijodkorlik jarayoni mumkinligini ko'rsatadi.

Psixologiya fanlari nomzodlari V.T. Kudryavtsev va V. Sinelnikov har tomonlama tarixiy va madaniy materiallar (falsafa, ijtimoiy fanlar, san'at, individual obodonlashtirish tarixi) insoniyat tarixi jarayonida shakllanishini talqin qiladilar.

V.A. Andreev shaxsning shaxsiy tarkibiy qismlarini (bloklari) ajratishga imkon beradigan tarkibiy modelni taklif qildilar. L.D Stolyrenko esa ijodkorlikni tavsiflovchi qobiliyatlarni ajratgan.

Mashhur amerikalik psixolog D. Gilford 16 ta aqliy qobiliyatlarni ajratdi. S. Messistning ta'kidlashicha, fikrlash shunchalik ijodkorlik hisoblanadi.

K.M Gurevich, E.M. Borisov ta'sirchanlikni rag'batlantirish, ularning imkoniyatlari chegaralarini tekshirish va o'z imkoniyatlarini oshirish yo'llarini o'rganadi.

Talabalarda o'z kasbiga nisbatan ijodiy yondoshishga undashda quyidagilarga etibor berish lozim:

- talabalar ijodiy faoliyatining tarkibiy xususiyatlarini o'rganib chiqish;
- talabalarda ijodiy faoliyatni rivojlantirishning ijtimoiy-psixologik yo'llarini ishlab chiqib amaliyotda qo'llash;
- talabalarda ijodiy faoliyatni rivojlantirishning ijtimoiy-psixologik jihatlariga doir ilmiy asoslangan taklif va tavsiyalar ishlab chiqish.

O'rganilgan adabiyotlardan shular aniqlandiki, talabalarda ijodiy faoliyatni rivojlantirishning ijtimoiy-psixologik tuzilmasi (mohiyati, komponenti, vazifalari) psixologik kommunikatsiyaning shaxslararo munosabatlar madaniyatiga tizimli tasir ko'rsatadi.

FOYDANALINGAN ADABIYOTLAR:

1. Andreev V.I. Oliy ta'lim pedagogikasi. - Qozon, 2006 yil, 499 be
2. Kudryavtsev V.T. O'quv va ta'lim sohasidagi ijodiy qobiliyatlarni rivojlantirishning dolzarb muammolari. - M. 2008 yil
3. Stolyrenko I. Pedagogik psixologiya.-, 2008., 591 p
4. Markova A.K. Talabalarda bilim olishga qiziqishni shakllantirish.-B.17. - saytning elektron **resursi** http://www.koob.ru/age_psychology/
5. Maslou A. Motivatsiya va shaxsiyat. - M., 1954. - http://www.koob.ru/age_psychology/ saytining elektron resurs
6. Jidaryan I.A. Ehtiyojlar, his-tuyg'ular va his-tuyg'ularning shaxsiy motivatsiyadagi o'rni haqida // Shaxs psixologiyasining nazariy muammolari - M., 1994.